

ПТОЛОМЕЈЕВИ ОРИНЕЈИ (ОРИНИ) И НАШИ ГОРАНЦИ*

Научна мисао о историји српског и других балканских народа и данас је далеко од дефинитивног и прихватљиво расправљаног питања о њиховом имену и прапостојбини. Ово утолико пре што су остали непознати извори о сеоби Словена и почецима српске историје на овим балканским просторима. Овде мислимо на оне изворе које је могао да користи византијски цар и писац Константин VII Порфирогенит у свом делу *De administrando imperio*.

Поткрепљујући Порфирогенитово тумачење "по етимолошком имену Срба" да је у питању ропски народ (лат. *servi* - робови), тенденциозна и диригована нордијска (германска) теорија непрестано покушава да Србима наметне "комплекс народа без корена и стабла". Тиме подстакнут, мој професор класичних језика и наш велики лингвист светскога гласа Милан Будимир, у својој студији *Антика и Пеласги* (1959), трагајући за постојањем пелашког писма и језика везаног за старосрпски ареал, наводи следеће: "Колико ми је познато, проф. М. М. Васић био је први у нашем делу Европе који се дигао против нордизма и који је карпатско-подунавску културу довео у везу са културама Анадола и источног Средоземља. Како су немачки стручњаци (и њихови словенски следбеници) готово подруг века господарили европском науком, нарочито у погледу антике и истока, треба ће још труда и времена да се изврши ревизија традиционалних схватања, изграђених у духу нордизма."

Насупрот и данас укорењеном схватању о Србима "дошљацима" и једној флотантној маси на балканском поднебљу, П. Ј. Шафарик је у свом делу *О пореклу Словена* (1828), још средином прошлог столећа указао на античке изворе по којима је овде било Срба и пре "Велике сеобе", мислећи на раније досељавање њихових сународника из Пропонтиде и Закавказја. У свом доказном поступку Шафарик је и данас остао непревазиђен, будући да се ослонио на римског енциклопедисту Гаја Плинија Секунда (23-79. г.)

* Аутор: проф. др Миодраг Стојановић, Филолошки факултет Универзитета у Београду

и на хеленистичког географа Клаудија Птоломеја (87-165), као и на многе друге древне и новије писце.

Антички писци забележили су топониме и етнониме који без сумње имају словенски корен, као што су имена племена **Corali** (Горштаци), **Dolonci** (Дољани), **Moriseni** (Приморци); затим имена градова - Bilazora, Deberus, Serdica; име реке Strumon и друга.

Римски историчар Ливије (59. г.п.н.е. - 17. г.н.е.) сведочи да су Трачани имали жупане и саборе баш као и Срби на овим просторима у средњем веку. Ако поклонимо поверење Теофилакту, писцу из седмог столећа, који трачко племе Гети изричито назива Словенима (Getae, seu quod item est, Sclavini), може се прихватити да су Трачани Словени. Познији византијски писци записали су више таквих словенских имена, па су и земљу од Балкана до Егејског мора изричито називали Sclavinia. У то нас посебно уверавају топоними древне Тракије и Македоније, као и животопис светог Димитрија.

Најстарији запис о српском имену налазимо у Плинијевом делу "Историја природе" (Historia naturalis, VI с. 7, 19) у латинизованом облику **Serbi**, на територији североисточне обале Црног мора, у Закарпатју. Пода так је забележен средином првог века нове ере, а само једно столеће касније име **Serbi** срећемо код хеленистичког природњака Клаудија Птоломеја. У његовом делу "Географија" читамо следећи опис старосрпске локације: "Inter Ceraunios montes et Rha fluvium Orinaei et Vali et Serbi (између Кераунског горја и реке Ра - смештени су - Ориније и Вали и Срби), С. Ptolomeus Geographica ..., V, р. 9). О томе и Шафарик примећује да "име **Srb** налазимо код Плинија и Птоломеја као име једне сарматске народности између Меотиса (Азовског мора) и Волге на данашњој реци Serba."

Ово место географа Птоломеја везује се за српско име на подручју Закавказја, где се некада налазила и нека друга Албанија. Управо тај податак, као и чињеница да су ороним Кераунско горје, у значењу "муњоносне горе" (сераunos - муња, гром) антички грчки писци употребљавали и када су желели да означе планински венац у Епиру, сада Кимара, високу гору дуж епирске обале, подстакли су нас да потражимо извесну географску подударност између Птоломејевог Закавказја и епирског поднебља, односно шарско-пиндског планинског масива.

Оно што је овде посебно занимљиво, то је да се у грчком називу Ориније (Орини) препознаје српско име **Гораници**, дакле, житељи планинских области.

Свака боља и потпунија географска карта и данас бележи на албанским просторима, посебно на правцу Корча-Валона много српских оронима и хидронима. Усред јужне Албаније уздиже се планинских врх српског имена Островица, а североисточно од њега лежи највећи град у овој области - **Корча**, српски топоним Горица, што је преко грчког дублета **Korytsa** дало данашњи албански облик. Према запису истакнутог немачког романи-

ста Густава Вајганда (1860-1930), који је, у лето 1889, путујући по средњој Албанији, у књизи о Аромунима, записао да Корча "лежи у подножју једног узвишења које је прекривено засадима винове лозе. Ово узвишење пробио је поток **Морава**. Морава дели овај град на две половине и тече у проширену долину реке Дунавице".

Јужно од Корче је **Каменица**, а југозападно **Потом**, некадашњи Подхум (Подбрдо); западније од њега су места **Главе** (Глава), **Церавода** (Цуривода), област **Требесхини** (Требишња), па река **Вијосе** (Војуша), на којој леже три града са српским именима: на њеном доњем току је град Селенице, јужно од ушћа реке Сушице; на средњем току, и то на ушћу реке Деснице у Војушу, лежи **Клисура**, а у горњем току Војуше, али у Грчкој, лежи град **Коњица**.

Остали су, дакле, неизбрисиви топономастички трагови Срба староседелаца на овом простору данашње Албаније. Јер, топоними и етнониими, као што су Горица, Горанци, Каменица, Глава, Клисура и сами довољно говоре о својој старини на овој географској трансверзали. Била је, како знамо на том правцу јака словенска миграциона струја и у каснијем периоду, којој посебно треба захвалити што су многи славеносербски географски појмови преживели вихорну ратничку и етничку историју на овом делу балканског поднебља.

Према археолошким налазима и палеонтолошким студијама, област кераунског горја шарско-пиндског планинског масива, као и највећи део данашње Албаније насељавала су бројна индоевропска племена, без неког одређеног етничког јединства, као што су били *Briges* (Брежани), *Rugii*, *Getae*, *Dardani* и друга. Зна се ипак поуздано да је на овом правцу превагнула доцнија сеоба Словена у седмом веку, а да Албанце, под тим именом, помиње Ана Комнина, у делу **Алексијада**, посвећеном њеном оцу и византијском цару Алексију Првом Комнину (1081-1118), тек у једанаестом веку.

Поновним читањем античких писаца и у светлу најновијих открића у археологији и палеолингвистици, Шафарикови следбеници М. Будимир и други поткрепљују тезе о много ранијем присуству Словена у Европи и Срба на Балкану.